

Revisionsrapport

Granskning överförmyndarnämnden västra Gästrikland

Sandvikens kommun

*Malou Olsson
Hanna Franck Larsson*

November 2016

Innehåll

Sammanfattning	2
1. Inledning	5
1.1. Bakgrund	5
1.2. Revisionsfråga, kontrollmål samt revisionskriterier	6
2. Iakttagelser och bedömningar	8
2.1. Har nämnden tydliga mål för överförmyndarverksamheten?	8
2.1.1. Iakttagelse.....	8
2.1.2. Bedömning.....	8
2.2. Sker en tillfredsställande samverkan mellan berörda kommuner som säkerställer en tillräcklig service och tillgänglighet?	9
2.2.1. Iakttagelse.....	9
2.2.2. Bedömning.....	10
2.3. Finns, och tillämpas, tillfredsställande rutiner för löpande handläggningen/ ärendehanteringens samt vid årsavräkning för god man/förvaltare?	10
2.3.1. Iakttagelser	10
2.3.2. Bedömning.....	12
2.4. Finns, och tillämpas, tillfredsställande rutiner som säkerställer att fördjupade granskningar eller extra kontrollgranskningar genomförs på ett systematiskt och samordnat sätt?	13
2.4.1. Iakttagelse.....	13
2.4.2. Bedömning.....	13
2.5. Finns, och tillämpas, tillfredsställande rutiner för att säkerställa lämpligheten hos gode män och förvaltare i såväl pågående uppdrag som i rekryteringen?	14
2.5.1. Iakttagelse.....	14
2.5.2. Bedömning.....	15
2.6. Har nämnden beslutat om tillräckliga system och rutiner för intern kontroll? 15	
2.6.1. Iakttagelse.....	15
2.6.2. Bedömning.....	15
2.7. Statistik och resultat från stickprov	15
2.7.1. Resultat ifrån stickprov.....	16
2.8. Iakttagelser från gruppintervju med ett urval av gode män/förvaltare.....	17

Sammanfattning

Från och med 1 januari 2015 samverkar Sandviken, Hofors och Ockelbo kommuner i en gemensam nämnd avseende överförmyndarverksamhet, Överförmyndarnämnden västra Gästrikland. Sandvikens kommun är värdkommun för den gemensamma nämnden och är även arbetsgivare för all personal i förvaltningen. Överförmyndarverksamhet är en obligatorisk kommunal uppgift och innefattar betydande moment av myndighetsutövning, som innebär ett bestämmande över vad enskilda människor får och skall göra. Vidare är överförmyndarverksamheten en komplicerad verksamhet och riktar sig mot de mest utsatta målgrupperna i samhället, vilket innebär att det är viktigt att verksamheten bedrivs på ett rättssäkert sätt och med en tillfredsställande uppföljning och kontroll.

Utifrån de risker som identifierats samt efter en träff mellan de förtroendevalda revisorerna i de samverkande kommunerna då risker diskuterades har beslut tagits att genomföra en granskning avseende verksamheten inom Överförmyndarnämnden västra Gästrikland. Granskningen kommer att fokusera på samverkan, tillgänglighet och service samt uppföljning och kontroll. PwC har fått uppdrag att genomföra granskningen.

Granskningen har besvarat följande revisionsfråga:

Har Överförmyndarnämnden västra Gästrikland säkerställt att överförmyndarverksamheten bedrivs på ett ändamålsenligt och rättssäkert sätt samt med en tillräcklig intern kontroll?

Vår sammanfattade revisionella bedömning är att överförmyndarnämnden delvis har säkerställt verksamheten bedrivs på ett ändamålsenligt och rättssäkert sätt men att nämnden inte har utarbetat tillräckliga system och rutiner för intern kontroll. Det sker till exempel inga systematiska kontroller utöver kontrollen av årsavräkningar och en internkontrollplan har inte upprättats.

Den sammanfattade revisionella bedömningen bygger på bedömningarna av de respektive kontrollmålen, som summeras nedan.

Har nämnden tydliga mål för överförmyndarverksamheten?

Kontrollmålet bedöms inte vara uppfyllt då det vid granskningstillfället saknas utarbetade och beslutade mål för verksamheten. Det pågår ett arbete med framtagande av mål för 2017. Nämnden bör säkerställa att målarbetet och måldokumentet färdigställs samt att verksamheten utvecklas så att bland annat respektive kommun bibehåller en lokal anknytning och tillgänglighet.

Sker en tillfredsställande samverkan mellan berörda kommuner som säkerställer en tillräcklig service och tillgänglighet?

Kontrollmålet bedöms uppfyllt till viss del. Det pågår aktiviteter för att öka servicen och tillgängligheten i form av informationsträffar och det är möjligt att boka ett möte i respektive kommun. Informationen om möjligheten att boka möten bör dock tydliggöras, förslagsvis på respektive kommuns hemsida.

Gällande efterlevnaden av avtalet behöver nämnden säkerställa att detta följs genom att protokollen anslås i samtliga samverkande kommuner, ekonomiska rapporter lämnas till nämnden samt att en rapport om verksamhetens utveckling redovisas i samband med delårsrapport och årsredovisning.

Finns, och tillämpas, tillfredsställande rutiner för löpande handläggningen/ärendehanteringens samt vid årsavräkning för god man/förvaltare?

Kontrollmålet bedöms delvis uppfyllt. Det finns ett utarbetat arbetssätt för granskning av årsavräkningar men det saknas dokumenterade rutiner kring hur granskning av årsredovisning skall genomföras. Det finns ett flertal dokumenterade rutiner kring specifika moment men det är svårt att bedöma deras aktualitet och hur kända de är i verksamheten.

Vi rekommenderar att överförmyndarverksamheten utarbetar ett årshjul för att förtydliga processer och arbetssätt för att säkerställa att verksamhetens rutiner är uppdaterade och efterlevs. Detta bidrar till att stärka den interna kontrollen för verksamheten.

I enlighet med KL¹ § 18 samt nämndens reglemente § 13 ska nämnden bestämma dag och tid för nämndens sammanträden. Vi rekommenderar därför att överförmyndarnämnden övergår från behovsstyrda nämndsmöten till bokade och planerade nämndsmöten över tid. Enligt uppgift har nämnden nu tagit beslut om att fastställa datum för kommande sammanträden, vilket tillämpas i enlighet med övriga nämnders redan fastställda sammanträdesdatum. Vi rekommenderar vidare att nämnden skall ha möjlighet att få tillgång till ärendebilagorna innan nämndsmötet för att säkerställa en rättssäker bedömning.

Finns, och tillämpas, tillfredsställande rutiner som säkerställer att fördjupade granskningar eller extra kontrollgranskningar genomförs på ett systematiskt och samordnat sätt?

Vi bedömer att kontrollmålet till viss del är uppfyllt. Det sker årliga kontroller av underlag för samtliga ärenden i samband med årsavräkning och vid misstanke görs extra kontrollgranskningar. Det finns dock inga dokumenterade rutiner kring när en extra kontrollgranskning skall göras samt vad denna skall omfatta. Nämnden behöver säkerställa att det finns dokumenterade rutiner kring när extra kontrollgranskningar skall göras samt vad dessa skall omfatta. Dessa extra kontrollgranskningar bör dokumenteras i en intern kontrollplan för nämnden.

Finns, och tillämpas, tillfredsställande rutiner för att säkerställa lämpligheten hos gode män och förvaltare i såväl pågående uppdrag som i rekryteringen?

Vi bedömer att kontrollmålet till viss del är uppfyllt. Det finns rutiner för kontroll av gode män men att dokumentationen kring genomförda kontroller behöver utvecklas.

Vi rekommenderar nämnden att se över i vilken utsträckning kontroller av gode man och förvaltare bör göras för att säkerställa lämpligheten hos gode mannen/förvaltaren och ha en god intern kontroll, förslagsvis vid nya åtaganden eller slumpmässiga kontroller under

¹ Kommunallagen

året. Vi rekommenderar även att ett årshjul utarbetas för att förtydliga processer och arbetssätt vilket bidrar till att stärka den interna kontrollen för verksamheten.

Har nämnden beslutat om tillräckliga system och rutiner för intern kontroll?

Vi bedömer att kontrollmålet inte är uppfyllt. Nämnden har inte utarbetat tillräckliga system och rutiner för intern kontroll. Vi rekommenderar därför att nämnden upprättar en internkontrollplan för att säkerställa att systematiska kontroller genomförs och att en god intern kontroll uppnås.

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Från och med 1 januari 2015 samverkar Sandviken, Hofors och Ockelbo kommuner i en gemensam nämnd avseende överförmyndarverksamhet, Överförmyndarnämnden västra Gästrikland. Sandvikens kommun är värdkommun för den gemensamma nämnden och är även arbetsgivare för all personal i förvaltningen.

Överförmyndarverksamhet är en obligatorisk kommunal uppgift och innefattar betydande moment av myndighetsutövning, som innebär ett bestämmande över vad enskilda människor får och skall göra. Vidare är överförmyndarverksamheten en komplicerad verksamhet och riktar sig mot de mest utsatta målgrupperna i samhället, vilket innebär att det är viktigt att verksamheten bedrivs på ett rättssäkert sätt och med en tillfredsställande uppföljning och kontroll.

Överförmyndarverksamheten kan få hantera fall där personer som exempelvis på grund av olycka eller sjukdom blivit oförmögna att klara sig själv. Då behovet av ställföreträdare (god man eller förvaltare) aktualiseras är det viktigt att nämnden har rutiner som säkerställer att dessa följs men även övriga huvudmäns tillgångar förtecknas och hanteras på ett ändamålsenligt sätt.

I olika media har det uppmärksamats att det förekommer att ställföreträdare bl.a. använder huvudmannens pengar för inköp utan att redovisa kvitto, vilket kan innebära att ställföreträdaren använder pengarna för eget bruk. Det finns även exempel på gode män som fällts för brott mot sin huvudman. Ofta ansöker överförmyndarnämnden om att god man eller förvaltare ska utses. Tingsrätten fattar sedan beslut. Det är därför viktigt att nämnden beaktar vikten av oberoende vid hjälp med ansökan av nya ställföreträdare och vid granskning av ställföreträdarnas redovisning.

Under de senaste åren har många ensamkommande barn kommit till Sveriges kommuner. Överförmyndaren ska enligt lag förordna en god man till det ensamkommande barnet. Det är därför viktigt att överförmyndarnämnden säkerställer att rekrytering och förordnande av gode män till barnen sker på ett ändamålsenligt sätt. I och med en lagändring 1 januari år 2015 ska överförmyndaren tillse att god man och förvaltare erbjuds den utbildning som behövs.

Utifrån de risker som beskrivs ovan samt efter en träff mellan de förtroendevalda revisorerna i kommunerna då risker diskuterades har beslut tagits att genomföra en granskning avseende verksamheten inom överförmyndarnämnden västra Gästrikland. Granskningen kommer att fokusera på samverkan, tillgänglighet och service samt uppföljning och kontroll. PwC har fått uppdrag att genomföra granskningen.

1.2. *Revisionsfråga, kontrollmål samt revisionskriterier*

Revisionsfråga

Har Överförmyndarnämnden västra Gästrikland säkerställt att överförmyndarverksamheten bedrivs på ett ändamålsenligt och rättssäkert sätt samt med en tillräcklig intern kontroll?

Kontrollmål

- Har nämnden tydliga mål för överförmyndarverksamheten?
- Sker en tillfredsställande samverkan mellan berörda kommuner som säkerställer en tillräcklig service och tillgänglighet?
- Finns, och tillämpas, tillfredsställande rutiner för löpande handläggningen/ärendehanteringens samt vid årsavräkning för god man/förvaltare?
- Finns, och tillämpas, tillfredsställande rutiner som säkerställer att fördjupade granskningar eller extra kontrollgranskningar genomförs på ett systematiskt och samordnat sätt?
- Finns, och tillämpas, tillfredsställande rutiner för att säkerställa lämpligheten hos gode män och förvaltare i såväl pågående uppdrag som i rekryteringen?
- Har nämnden beslutat om tillräckliga system och rutiner för intern kontroll?

Revisionskriterier

- Föräldrabalken (FB), Förvaltningslagen (FL), Kommunallagen (KL).
- Beslut angående förordnande av god man eller förvaltare fattas av Tingsrätten och det är i första hand Länsstyrelsen som utövar tillsyn av verksamheten. Därutöver finns kopplingar till ett antal lagar och förordningar inom socialtjänstens område.

Avgränsning

Granskningen avgränsas till att besvara kontrollfrågorna ovan.

Granskningen begränsas till att innefatta personer under godmanskap och förvaltarskap. 40 personakter har granskats. Av akterna avser 30 klienter med god man (15 avser ensamkommande barn) och 10 klienter med förvaltare. Akterna har valts ut slumpmässigt från samtliga kommuner.

Två gruppintervjuer har skett med ett slumpmässigt urval av gode män och förvaltare.

Metod

Granskningen har genomförts genom gruppintervju med överförmyndare och två handläggare, nämndens presidium samt ett urval av gode män/förvaltare. Genomgång och analys har gjorts av mål, riktlinjer och internkontrollplan. Eventuella tillsynsrapporter har studerats.

Ett antal stickprov på handläggning av personakter har genomförts.

I granskningen har kontaktrevisorer från Sandviken, Hofors och Ockelbo kommuner medverkat. Dessa är: Jan Hiller (Sandviken), Tarja Lindberg (Sandviken), Torbjörn Söderström (Hofors) samt Gunnar Larsson (Ockelbo).

Revisionsrapporten har varit ute till samtliga intervjuade på faktaavstämning under perioden 2016-10-04 – 2016-10-28.

Faktaavstämning från gruppintervju med gode män och förvaltare sker vid intervjutillfället 2016-10-31.

2. Iakttagelser och bedömningar

2.1. Har nämnden tydliga mål för överförmyndarverksamheten?

2.1.1. Iakttagelse

I reglementet för överförmyndarnämnden anges att verksamhetens mål, omfattning, inriktning, kvalitet och kostnader specificeras årligen i verksamhetsbudget för verksamheten. I granskningen har framkommit att kostnaderna specificeras i en budget och att det pågår ett arbete med framtagande av mål för verksamheten.

Sandvikens kommun tillämpar från och med budgetåret 2011 en gemensam modell för mål- och resultatstyrning. Vid intervjuer framkommer att det inom nämnden har inletts ett arbete med framtagande av ett måldokument i enlighet med Sandvikens kommun styrmodell. Måldokumentet, *underlag till kommunplan*, förväntas vara klart inför 2017.

I värdkommunens, Sandviken kommun, årsredovisning för 2015 anges att den gemensamma nämnden under budgetåret kommer att ta fram mål för verksamheten samt att utveckla verksamheten så att bland annat respektive kommun bibehåller en lokal anknytning och tillgänglighet.

Vid intervjuer framkommer att det finns vissa mål kring tiden för handläggning av ärenden samt ett riktmärke gällande antal ärenden per god man/förvaltare. Vi kan i granskningen inte finna något dokumenterat avseende detta från nämndsprotokoll.

Vid granskning av nämndens protokoll för perioden 2015-01 - 2016-09 kan vi ej finna att mål för verksamheten har diskuterats.

2.1.2. Bedömning

Kontrollmålet gällande tydliga mål för överförmyndarverksamheten bedöms inte vara uppfyllt. Det finns idag inga utarbetade mål för verksamheten i enlighet med Sandvikens kommuns mål- och styrmodell.

I granskningen har noterats att det pågår ett arbete med framtagande av mål som beräknas vara klart för 2017. Nämnden bör säkerställa att målarbetet och måldokumentet, *underlag till kommunplan*, färdigställs för 2017. I detta målarbete bör nämnden beakta tiden för handläggning av ärenden samt ett riktmärke gällande antal ärenden per god man/förvaltare.

Nämnden bör vidare säkerställa att verksamheten utvecklas så att bland annat respektive kommun bibehåller en lokal anknytning och tillgänglighet.

2.2. Sker en tillfredsställande samverkan mellan berörda kommuner som säkerställer en tillräcklig service och tillgänglighet?

2.2.1. Iakttagelse

Samverkan mellan kommunerna regleras i samverkansavtalet. Enligt samverkansavtalet är Sandviken värdkommun och att nämnden ingår i värdkommunens organisation. Ordförande i nämnden kommer ifrån värdkommunen men nämnden skall sträva efter att vice ordförande kommer ifrån annan kommun än värdkommunen. Vid granskningstillfället är det sistnämnda uppfyllt.

Samtliga arbetstagare har sin anställning i värdkommunen i enlighet med samverkansavtalet. Tillsättande av tjänster till förvaltningen regleras inte av avtalet eller reglemente. Vid intervjuer framkommer att endast tjänstemän från värdkommunen deltog vid tillsättande av nuvarande tjänstemän på överförmyndarenheten. Vid tillsättande av tjänstemän på överförmyndarenheten vid nämndens uppkomst 2015 deltog tjänstemän från Ockelbo kommun vid urvalet.

Den gemensamma nämnden ska rapportera till respektive fullmäktige i de deltagande kommunerna enligt avtalet, i samband med delårsrapport och årsredovisning om verksamhetens utveckling. Vidare skall månadsvisa ekonomiska rapporter upprättas till nämnden. I nämndens protokoll har vi inte funnit att månatliga ekonomiska rapporter har lämnats till nämnden.

Enligt samverkansavtalet ska nämnden erhålla en rapport om verksamhetens utveckling i samband med delårsrapport och årsredovisning. I granskningen har vi inte funnit att sådana rapporter har lämnats.

Vidare anges i samverkansavtalet att ett gemensamt arkiv ska skapas där pågående ärenden per den 1 januari 2015 skall arkiveras. I granskningen framkommer att arbetet med arkivet och arkiveringen uppges fungera bra. Någon närmare granskning av arkivet har inte gjorts inom ramen för den här granskningen.

I reglementet anges att nämndens protokoll bör anslås på varje samverkande kommuns anslagstavla. Ansvaret för att kontrollera när nämndens protokoll har anslagits på respektive kommuns anslagstavla åligger nämndens kansli. I granskningen har vi noterat att protokollen inte har anslagits på respektive kommuns anslagstavla i enlighet med avtalet men enligt uppgift kommer detta att ske framöver.

Överförmyndarenheten har sitt huvudkontor i Sandvikens kommun. Vid intervju med överförmyndare och nämnd framkommer att en handläggare från huvudkontoret åkt ut till kommunerna och haft drop-in-tider en dag i veckan, men detta är nu borttaget. Om önskemål finns kan dock ett möte bokas på något av de lokala kontoren. Vid en genomgång av protokollen noterades att det har inkommit klagomål till nämnden under hösten 2015 och våren 2016 angående tillgängligheten i de andra kommunerna än värdkommunen. Synpunkterna har behandlats av nämnden och besvarats av överförmyndarenheten.

Överförmyndarenheten har under hösten påbörjat ett arbete med genomförande av informationsträffar för gode män och förvaltare i respektive kommun. Vid granskningstillfället hade informationsträffar i Hofors kommun respektive Ockelbo kommun ägt rum under oktober månad 2016. Enligt handläggarna har informationsträffarna varit mycket uppskattade. Informationsträffarna är tänkta att återkomma årligen. Vid intervju med presidiet framkommer önskemål om att få ta del av när informationsträffarna äger rum för att ha möjlighet att delta.

Handläggarna vid överförmyndarenheten brukar delta vid årliga länsträffar tillsammans med andra kontor i länet där bland annat aktuella frågor diskuteras. Värdskapet och ansvaret för dessa länsträffar alternerar mellan deltagande kommuner.

2.2.2. Bedömning

Kontrollmålet gällande en tillfredsställande samverkan mellan berörda kommuner som säkerställer en tillräcklig service och kontroll bedöms uppfyllt till viss del. Det pågår aktiviteter för att öka servicen och tillgängligheten i form av informationsträffar och det är möjligt att boka ett möte i respektive kommun. Informationen om möjligheten att boka möten bör dock tydliggöras, förslagsvis på respektive kommuns hemsida.

Nämnden behöver säkerställa att avtalet efterlevs vad gäller att:

- protokollen anslås i samtliga samverkande kommuner
- ekonomiska rapporter lämnas till nämnden
- rapport om verksamhetens utveckling skall redovisas i samband med delårsrapport och årsredovisning.

2.3. Finns, och tillämpas, tillfredsställande rutiner för löpande handläggningen/ ärendehanteringens samt vid årsavräkning för god man/förvaltare?

2.3.1. Iakttagelser

Överförmyndarenheten består av 3,5 årsarbetare vid granskningstillfället, vilket nämnd och handläggarna vid enheten bedömt vara tillräckligt. När den gemensamma nämnden bildades utökades antalet tjänster med 2 årsarbetare. Det har i intervjuerna framkommit att det varit en viss personalomsättning sedan 1 januari 2015. De två personer som anställdes inledningsvis slutade relativt omgående varför en ny rekrytering har gjorts.

Överförmyndarenheten har en delegationsordning som har beslutats i nämnden den 2015-05-26. Den i granskningen erhållna delegationsordningen är dock inte daterad och det saknas beslutsdatum på dokumentet. Vid protokollsgenomgången konstaterades att samma upplaga som erhållits i granskningen sitter bifogat protokollen, även denna odate-rad.

Överförmyndarnämnden har en dokumenthanteringsplan från 2015-05-26. I dokumenthanteringsplanen beskrivs hur olika processer skall hanteras, exempelvis nämndsadministration, hantering och registrering av inkommande handlingar och tillhandahållande av allmänna handlingar. Vi kan i dokumenthanteringsplanen ej finna notering vid nämndsadministrationsprocessen att protokollen skall anslås på respektive kommun. Vi kan i granskningen inte finna något beslutsdatum från nämnd avseende dokumenthanteringsplanen.

Överförmyndarnämnden har behovsstyrda nämndsmöten som initieras av överförmyndaren som även kallar till nämndsmöten. Vid intervju med nämnden framkommer att inga bilagor erhålls tillsammans med kallelsen. Detta innebär att nämnden får läsa in och besluta om ärendet inom ramen av nämndsmötet. Enligt nämndens reglemente 13 § ska nämnden sammanträda på dag och tid som nämnden bestämmer. Enligt uppgift har nämnden nu tagit beslut om att fastställa datum för kommande sammanträden, vilket tillämpas i enlighet med övriga nämnders redan fastställda sammanträdesdatum.

Ärendehantering

Ett ärende initieras antingen av en ansökan ifrån Tingsrätten eller en anmälan ifrån socialtjänsten eller läkare. Överförmyndaren gör då ett yttrande. Vid intervjuer framkommer att de arbetar för en skyndsam hantering, vilket de bedömer är att en god man ska vara tillsatt inom en månad. Vid granskningstillfället (per 7 oktober) stod tre personer på kö för att få god man.

Tillgången på gode män framhålls som god vid granskningstillfället. Anmälan om intresse för att bli utsedd god man görs via Sandvikens kommuns hemsida.

När ett ärende inkommer har handläggarna en genomgång tillsammans innan det fördelas. I intervjuerna framkommer att de inte har några uppdelningar utan alla arbetar med alla typer av ärenden för att minimera sårbarheten. Det finns dock ingen dokumenterad arbetsbeskrivning för handläggarna eller hur hanteringen av inkomna ärenden skall handläggas.

Samtliga ärenden som inkommer till överförmyndarverksamheten registreras i ärendehanteringssystemet Wärna² och underlag sparas i respektive huvudmans akt. Systemet upplevs fungera bra enligt handläggarna men upplevs kostsamt varför de har fört diskussioner om möjligheter att byta system. Viss registrering sker manuellt i Wärna, till exempel inkomna skrivelser.

I granskningen framkommer att handläggarna har tillgång till samtliga ärenden gällande överförmyndarverksamheten i Wärna, vilket enligt handläggarna även stödjer deras arbetssätt med att ett ärende inte är personberoende vilket minskat sårbarheten.

² Wärna är överförmyndarnämndens ärendehanteringssystem där alla ärenden inom nämnden diarieförs.

Det finns ett flertal dokumenterade rutiner kring exempelvis byte av god man, kontroll av god man och bristande hantering. Rutinerna är dock inte daterade varför det är svårt att säga något om dess aktualitet. I intervjuerna framkommer att det pågår ett arbete med att se över rutiner och arbetssätt inom överförmyndarenheten samt hur dessa är dokumenterade.

Dokumenterade rutiner för arbetssätt, dokumentation av ärenden etc. har inte utarbetats. Det finns inte något utarbetat årshjul som specificerar när under året viss hantering sker.

Årsavräkningar

För personer med god man eller förvaltare vars tillgångar överstiger noll skall en årsavräkning lämnas in av den gode mannen/förvaltaren. Årsavräkningar tillsammans med underlag ska lämnas in senast den 1 mars till överförmyndarenheten. Handläggarna på överförmyndarenheten översänder i januari ut blanketter till gode männen och förvaltarerna tillsammans med anvisningar.

När årsavräkningen inkommer till överförmyndaren görs en avstämning mot underlag. I granskningen har framkommit att samtliga årsavräkningar inklusive underlag granskas. Granskningen innebär en genomgång och avstämning av händelser under året samt saldon på konton. Någon specifik dokumentation av granskningen av respektive årsavräkning görs inte utan noteringar förs direkt i respektive pappersakt.

I granskningen har det inte tagits del av några dokumenterade rutiner eller instruktioner kring omfattningen av kontroll, hanteringen av felaktigheter i årsavräkningar eller avsaknad av underlag. Vid intervjuerna framkommer dock att handläggarna upplever att arbetet med kontroll och insamling av årsavräkningarna fungerar bra. Inledningsvis efter sammanslagningen var det vissa olikheter mellan kommunerna rörande arbetssättet och granskningen av årsavräkningar men att de till kommande år hoppas på en mer likvärdig hantering.

På Sandvikens kommuns hemsida finns en blankett som gode män/förvaltare kan använda vid årsavräkningen. Denna kan även fyllas i månadsvis.

2.3.2. Bedömning

Kontrollmålet gällande förekomsten och följsamheten av tillfredsställande rutiner för löpande handläggning/ärendehantering samt vid årsavräkning för god man/förvaltare bedöms delvis uppfyllt.

Det finns ett utarbetat arbetssätt för granskning av årsavräkningar men det saknas dokumenterade rutiner kring hur granskning av årsredovisning skall genomföras. Det finns ett flertal dokumenterade rutiner kring specifika moment men det är svårt att bedöma deras aktualitet och hur kända de är i verksamheten.

Vi rekommenderar att överförmyndarverksamheten utarbetar ett årshjul för att förtydliga processer och arbetssätt för att säkerställa att verksamhetens rutiner är uppdaterade och efterlevs. Detta bidrar till att stärka den interna kontrollen för verksamheten.

I enlighet med KL³ § 18 samt nämndens reglemente § 13 ska nämnden bestämma dag och tid för nämndens sammanträden. Vi rekommenderar därför att överförmyndarnämnden övergår från behovsstyrda nämndsmöten till bokade och planerade nämndsmöten över tid. Vi rekommenderar vidare att nämnden skall ha möjlighet att få tillgång till ärendebilagorna innan nämndsmötet för att säkerställa en rättssäker bedömning.

2.4. Finns, och tillämpas, tillfredsställande rutiner som säkerställer att fördjupade granskningar eller extra kontrollgranskningar genomförs på ett systematiskt och samordnat sätt?

2.4.1. Iakttagelse

Det finns inga dokumenterade rutiner kring fördjupade granskningar eller extra kontrollgranskningar.

Handläggarna vid överförmyndarenheten granskar årsavräkningarna under våren. Inga andra årligen återkommande granskningar sker.

Vid misstanke kan extra kontroll göras under året vilket inte sker systematiskt eller samordnat. Det finns dock inga dokumenterade rutiner kring detta.

Vid uttag från spärrat konto skall underlag alltid bifogas. Underlaget kontrolleras av handläggarna och vid tveksamheter eller större belopp tas dessa uttag upp i nämnden.

2.4.2. Bedömning

Vi bedömer att kontrollmålet gällande tillfredsställande rutiner som säkerställer att fördjupade granskning eller extra kontrollgranskningar genomförs på ett systematiskt och samordnat sätt till viss del är uppfyllt.

Det sker årliga kontroller av underlag för samtliga ärenden i samband med årsavräkning och vid misstanke görs extra kontrollgranskningar. Det finns dock inga dokumenterade rutiner kring när en extra kontrollgranskning skall göras samt vad denna skall omfatta.

Nämnden behöver säkerställa att det finns dokumenterade rutiner kring när extra kontrollgranskningar skall göras samt vad dessa skall omfatta. Dessa extra kontrollgranskningar bör dokumenteras i en intern kontrollplan för nämnden.

Vi rekommenderar att överförmyndarverksamheten utarbetar ett årshjul för att förtydliga processer och arbetssätt för att säkerställa att verksamhetens rutiner är uppdaterade och efterlevs. Detta bidrar till att stärka den interna kontrollen för verksamheten.

³ Kommunallagen

2.5. Finns, och tillämpas, tillfredsställande rutiner för att säkerställa lämpligheten hos gode män och förvaltare i såväl pågående uppdrag som i rekryteringen?

2.5.1. Iakttagelse

Innan en person utses som gode man eller förvaltare gör handläggarna en kontroll mot belastningsregistret, Socialtjänsten och Kronofogdemyndigheten i enlighet med reglerna i föräldrabalken. Utdraget ur belastningsregistret sparas i en särskild pärm på enheten tillsammans med gode mannens/förvaltarens ansökan.

I respektive pappersakt finns ingen dokumentation om att kontroll gjorts av gode mannen/förvaltaren. Den kontroll som skall göras är mot Socialtjänst, Kronofogdemyndigheten och polisregistret. Vid intervju med handläggarna påtalar de att notering om ovanstående görs i ärendehanteringssystemet Wärna.

Tillvägagångssättet av ovanstående kontroller av gode män och förvaltare finns inte dokumenterat. Inga dokumenterade rutiner för kontrollen eller hur den ska dokumenteras har utarbetats.

Det sker enligt intervjuerna inga löpande kontroller av gode män eller förvaltare under pågående uppdrag. Kontroll sker endast vid förstagångsuppdrag.

När en god man eller förvaltare får ett nytt uppdrag undertecknas ett åtagande där personen intygar på heder och samvete att denne inte:

- de senaste 10 åren blivit dömd för brott som inneburit annan påföljd än böter.
- är aktuell för några åtgärder hos Kronofogdemyndigheten.
- uppstår försörjningsstöd från socialtjänsten.
- har några motsättningar eller motstridiga intressen med huvudmannen.

Undertecknade åtagandebblanketter skall finnas i respektive akt. (Se mer om detta under punkt 2.7).

På överförmyndarenheten samlas inkomna ansökningar från gode män och förvaltare i en pärm. I pärmen sätts tillsammans med ansökan in ett utdrag från belastningsregistret när detta gjorts.

Gällande lämpligheten av god man eller förvaltare sker ingen kontroll av referenser eller tidigare erfarenheter förutom då misstanke uppstår. Vi har i granskningen noterat att det inte görs några kontroller kring antalet uppdrag som en god man/förvaltare har. Det framkommer i granskningen att det har diskuterats att en person inte bör ha fler än 3-5 uppdrag men att inget beslut har fattats angående maximalt antal uppdrag per person.

I samband med tillsättande av en god man lämnas ett informationshäfte till vederbörande ifrån överförmyndarenheten där uppdraget beskrivs. Gällande utbildning av gode män uppges att detta inte är ett krav för att få uppdrag och i dagsläget tillhandahåller samverkande kommunerna ingen utbildning eller kurs.

2.5.2. *Bedömning*

Vi bedömer att det till viss del finns rutiner för kontroll av gode män men att dokumentationen kring genomförda kontroller behöver utvecklas.

Vi rekommenderar att nämnden ser över i vilken utsträckning kontroller av gode man och förvaltare bör göras för att säkerställa lämpligheten hos gode mannen/förvaltaren. I dagsläget görs kontroller endast vid första åtagandet men vi rekommenderar att nämnden ser över möjligheterna för kontroll vid exempelvis nya åtaganden eller slumpmässigt under året för att säkerställa lämpligheten och ha en god intern kontroll.

Vi rekommenderar att överförmyndarverksamheten utarbetar ett årshjul för att förtydliga processer och arbetssätt för att säkerställa att verksamhetens rutiner är uppdaterade och efterlevs. Detta bidrar till att stärka den interna kontrollen för verksamheten.

2.6. *Har nämnden beslutat om tillräckliga system och rutiner för intern kontroll?*

2.6.1. *Iakttagelse*

En internkontrollplan har inte utarbetats för överförmyndarverksamheten. Enligt genomförda intervjuer skall dock en sådan upprättas för kommande år.

Det sker inga systematiska kontroller utöver genomgången av årsavräkningar.

2.6.2. *Bedömning*

Vi bedömer att kontrollmålet inte är uppfyllt. Nämnden har inte utarbetat tillräckliga system och rutiner för intern kontroll. Vi rekommenderar därför att nämnden upprättar en internkontrollplan för att säkerställa att systematiska kontroller genomförs och att en god intern kontroll uppnås.

2.7. *Statistik och resultat från stickprov*

I samband med granskningen har statistik över beviljade ärenden och aktiva ärenden inhämtats. Vid granskningstillfället var det ca 1 000 aktiva ärenden varav 429 stycken har god man och 92 stycken har förvaltare. 216 stycken avser ensamkommande barn.

Nedan presenteras erhållen statistik över antalet beviljade ärenden per år. Statistiken för 2016 avser per den 17 oktober.

Antal beviljade ärenden god man		
2014	2015	2016 - 10 -17
51	39	49

I tabellen ovan visas antalet beviljade ärenden med god man under perioden 2014 – oktober 2016.

Antal beviljade ärenden ensamkommande barn		
2014	2015	2016 - 10 -17
7	140	34

I tabellen ovan visas antalet beviljade ärenden med ensamkommande barn under perioden 2014 – oktober 2016. I granskningen har framkommit att det under hösten 2015 var ett stort antal ensamkommande flyktingbarn men att strömmen har minskat sedan dess.

Antal beviljade förvaltare		
2014	2015	2016 - 10 -17
7	6	4

I tabellen ovan visas antalet beviljade ärenden med förvaltare under perioden 2014 – oktober 2016.

Antal beviljade med särskild förordnad vårdnadshavare		
2014	2015	2016 - 10 -17
0	11	1

I tabellen ovan visas antalet beviljade ärenden med särskild förordnad vårdnadshavare under perioden 2014 – oktober 2016. Särskild förordnad vårdnadshavare har ej ingått inom ramen för granskningen.

2.7.1. Resultat ifrån stickprov

Som en del i granskningen har stickprov gjorts på ett antal akter. Totalt kontrollerades 40 akter varav 30 var klienter med god man och 10 klienter med förvaltare. 15 av akterna avsåg ensamkommande barn. Akter från såväl Sandviken, Hofors och Ockelbo har valts ut i granskningen.

I stickproven kontrollerades om följande fanns i akten:

- Kontroll av gode man
- Beslut om förordnad god man eller förvaltare
- Ansökan från Tingsrätten
- Undertecknat åtagande från gode mannen/förvaltaren
- Yttrande ifrån Socialtjänsten eller Tingsrätten
- Meddelande från Migrationsverket
- Läkarintyg
- Förteckning över tillgångar och skulder
- Årsavräkning för 2015
- Förteckning över spärrade konton

Resultat

Utifrån genomförda stickprov kan vi konstatera att det är en relativt god ordning men att vissa noteringar har gjorts.

Vi har noterat att i en akt saknas ett undertecknat åtagande från god man och att det inte fanns en förteckning över huvudmannens tillgångar och skulder.

I stickproven noterade vi även att det är svårt att spåra huruvida kontroll har gjorts mot socialtjänst, kronofogdemyndighet och polisens belastningsregister av gode man/förvaltare. Det finns utdrag på ett antal gode män/förvaltare men inte samtliga som har uppdrag.

Årsavräkningar görs inte när huvudmannen inte har några tillgångar eller skulder. I dessa fall är det endast aktuellt med arvodesutbetalningar till gode mannen. I genomförda stickprov har detta endast varit aktuellt för de ensamkommande barnen.

2.8. Iakttagelser från gruppintervju med ett urval av gode män/förvaltare

Som en del i granskningen har två gruppintervjuer genomförts med ett urval av gode män och förvaltare blandat. Urvalet har skett slumpmässigt med en likvärdig fördelning mellan de samverkande kommunerna. Totalt 20 personer var inbjudna varav 10 personer deltog. Fördelningen mellan kommunerna var enligt följande:

Kommun	Antal deltagande
Hofors	4
Ockelbo	3
Sandviken	3

Vid gruppintervjuerna framkom ett antal synpunkter framför allt gällande information och återkoppling från överförmyndaren och tillgängligheten i de andra kommunerna än värdkommunen.

Informationsträffarna som överförmyndaren har anordnat upplevdes som positiva men ett antal personer hade inte fått information om dessa. Överlag var informationen till gode männen/förvaltarna något som lyftes som ett förbättringsområde. Information om förväntningar på de som får uppdrag, vilka underlag som skall lämnas in vid årsavräkning, eventuella åtgärder som gjorts ifrån överförmyndarens sida, förändringar av arvoden samt utbildningar var några områden som deltagarna nämnde som exempel där informationen kan utvecklas.

Det lyftes även önskemål om återkoppling till gode männen/förvaltarna på deras uppdrag huruvida de gör ett gott arbete eller inte.

Kontakten med överförmyndarenheten upplevdes överlag som god men det uttrycktes en avsaknad av närvaro i de andra kommunerna än värdkommunen. Den nuvarande situationen gjorde att flera personer upplevde att det var för stort fokus på värdkommunen och att det inte upplevs som en gemensam nämnd.

Vid gruppintervjuerna framkom att det finns ett flertal personer som har ett 10-tal uppdrag som god man och förvaltare. Personerna upplevde dock inte antalet uppdrag som en risk utan framhöll att det är en individuell avvägning samt beroende på hur tunga uppdragen i fråga är. Däremot lyftes att rutinen för tilldelande av uppdrag till god man/förvaltare bör utvecklas för att säkra att personen som tilldelas uppdraget får en rimlig situation.

Pär Månsson

Uppdragsledare

Malou Olsson

Projektledare

